

ORTA VADELİ PROGRAM (2022-2024)



Elder

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığınca her sene, üç yıllık bir perspektifle hazırlanan ve Cumhurbaşkanlığı kararıyla resmileşen Orta Vadeli Program (OVP) ile temel ekonomik büyüklükler ve hedefler belirlenerek üç ana başlık altında raporlanmıştır.

I. Dünya ve Türkiye Ekonomisinde Gelişmeler

II. Temel Amaçlar

III. Makroekonomik Hedefler ve Politikalar

DÜNYA EKONOMİSİ

2019 yılının sonlarında ortaya çıkan Covid-19 salgını küresel düzeyde etkisini halen sürdürmektedir. Alınan önlemlere bağlı olarak iktisadi faaliyet 2020 yılı ikinci çeyreğinde önemli ölçüde daraldıktan sonra üçüncü çeyrekte itibaren toparlanma eğilimine girmiştir. Bu süreçte salgının ekonomiler üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla dünya genelinde büyük çaplı genişleyici para ve maliye politikaları devreye alınmıştır.

2020 yılında %3,2 oranında daralan küresel ekonominin düşük bazın da etkisiyle, 2021 yılında %6 oranında çok kuvvetli bir büyümeyi gerçekleştireceği ve pek çok ülkenin milli gelirinin 2021 yılında veya 2022 yılı ortalarında salgın öncesi seviyesine ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Gelişmiş ekonomilerin, aşırıya erken erişimi ile IMF tahminlerine göre 2021 yılında %5,6 oranında büyümeleri beklenmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin ise %6,3 büyümesi beklenirken en büyük katkının Çin kaynaklı Asya bölgesinin, en zayıf katkının ise Afrika kaynaklı olacağı tahmin edilmektedir.

Dünya ticareti hacminin ise 2021 yılında %9,7 oranında genişlemesi beklenmektedir. Normalleşme sürecinin başlamasıyla toplam talebin hızlı bir şekilde arttığı ancak tedarik zincirindeki aksakların da etkisiyle arzın bu artışa aynı şekilde cevap veremediği görülmüştür. Bu nedenle, ham petrol başta olmak üzere emtia fiyatlarında keskin bir artış gözlenmiş, fiyatlar salgın öncesi düzeyin oldukça üzerine çıkmıştır. Bu durum, küresel enflasyonun yükselişe geçmesine sebep olmuştur. Enflasyonda yaşanan yükselişin geçici olacağı, 2022 yılında büyük ölçüde normal seviyelere geriyeceği yönünde beklenti olmakla birlikte belirsizlik sürmektedir.

Uluslararası finans enstitüsünün verilerine göre *2021 yılının ilk çeyreği itibariyle küresel borç stoku 289 trilyon dolar olurken, borç stokunun küresel hasılaya oranı %360 oranında gerçekleşmiştir.*

TÜRKİYE EKONOMİSİ

Büyüme

Türkiye ekonomisi 2020 yılının ilk çeyreğinde etkileri belirginleşen Covid-19 salgını nedeniyle %10,4 oranında daralmıştır. 2020 yılının ikinci yarısında ekonomi yıllık %6,2 oranında büyümüş ve toplam tüketim %7,1 oranında yükselmiştir. 2020 yılının tamamında ise Türkiye ekonomisi tüm dünyayı sarsan Covid-19'un sağlık sistemi ve genel ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerine rağmen %1,8 oranında büyüyerek 2008 Küresel Finansal Kriz sonrasındaki kesintisiz büyümesini sürdürerek, yıl genelindeki kapsamlı ve etkili önlemler sayesinde hem OECD hem de G-20 ülkeleri arasında büyümeyi başarabilen birkaç ülkeden biri olmuştur.

2021 yılının ilk çeyreğinde %7,2 oranında büyüyen Türkiye ekonomisi, düşük bazın da etkisiyle yılın ikinci çeyreğinde %21,7 ile yüksek bir büyüme oranı kaydetmiştir. *Büyüme için bu yıl gerçekleşme tahmini %9 olurken, ekonominin 2022'de %5, 2023 ve 2024 yıllarında ise %5,5 büyüyeceği öngörülmektedir.*

İstihdam

2020 yılı genelinde salgın kaynaklı azalan işgücüne katılımın etkisi ile %13,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2021 yılı ikinci çeyreğinde işsizlik oranı %12,4 olmuştur. *Programda, işsizlik oranının bu yıl sonunda %12,6 olacağına yer verilirken, gelecek yıl hedefi %12, 2023 yılı için %11,4 ve 2024 için ise %10,9 olacağı tahmin edilmiştir.*

Fiyat İstikrarı

2020 yılı sonunda TÜFE yıllık artış oranı %14,6 olarak ve 2021 yılı Ocak-Ağustos döneminde TÜFE birikimli artış %11,6 olarak gerçekleşmiştir. Salgının etkilerine bağlı olarak TÜFE yıllık artış oranı 2021 yılı Ağustos ayı itibariyle %19,25'e yükselmiştir. *2021 yılının geri kalanında TÜFE yıllık artış oranının azalarak yıl sonunda %16,2 seviyesinde gerçekleşmesi ön görülürken, enflasyon hedefi gelecek yıl için %9,8, 2023 için %8, 2024 için %7,6 olarak belirlenmiştir.*

Ödemeler Dengesi

2020 yılında daralma kaydeden dış talep, ihracatımızın azalmasına neden olmuştur. Yılın ikinci yarısında mal ihracatı 169,6 milyar dolar

olarak gerçekleşmiş olup, ithalat 219,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. *İhracatın, 2021 sonunda 211 milyar dolar seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilirken, 2022'de 230,9 milyar dolar, 2023'te 242 milyar dolar, program sonunda 255 milyar dolar olması hedeflenmektedir. İthalatın, 2021 sonunda 258 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmesi, 2022'de 282,7 milyar dolar, 2023'te 294 milyar dolar, 2024'te de 309 milyar dolar olması öngörülmektedir.*

Finansal İstikrar

Türk bankacılık sektörünün güçlü sermaye yapısı, sektörün risklere karşı dayanıklılığını artırmaktadır. Bankaların beklenmeyen kayıplara karşı dayanıklılığını gösteren *sermaye yeterlilik rasyosu, 2021 yılı Temmuz ayı itibarıyla yüzde 17,4 seviyesinde gerçekleşmiştir.*

Sermayenin kalitesinin bir ölçütü olarak kabul edilen *çekirdek sermaye yeterliliği rasyosu yüzde 13,4 ile yasal oran olan yüzde 4,5'in çok üzerindedir.*

Tahsili Gecikmiş Alacaklar (TGA) bakiyesine geçişleri yavaşlatmaktadır. *Yüzde 3,7'ye kadar gerileyen toplam TGA oranındaki mevcut düzeylerin esnekliklerin uzatıldığı Eylül ayı sonuna kadar devam etmesi ve sonrasında bir miktar artması beklenmektedir.* Ancak, bankacılık sektörü güçlü sermaye yapısı ve yüksek karşılık oranlarıyla bu riskleri yönetebilecek konumdadır. Ekonomi Reformları Eylem Planındaki aktif kalitesini artırmaya yönelik tedbirler bankacılık sektörünü destekleyecektir.

2021 yılının ilk sekiz ayı itibarıyla otuz beş adet birincil halka arz gerçekleşmiş ve halka arzdan elde edilen toplam hasılat 15,2 milyar TL'yi bulmuştur.

Sermaye piyasalarının uzun vadeli projelerin yatırımlarında etkin bir şekilde kullanılması amacıyla gerekli yasal düzenlemeler tamamlanmış, proje gelirlerine dayalı olarak ihraç edilecek projeye dayalı menkul kıymetler ürününün alt yapısı hazırlanmıştır.

2020 sonunda BIS'e göre Türkiye'nin reel sektör borcunun GSYH'ya oranı bir önceki yıla göre 7 puan artarak yüzde 72,1 olmuştur.

Program döneminde dışsal ve geçici oynaklıklara karşı direncinin artırılmasına yönelik olarak düzenleyici tedbirlerle finansal istikrarın güçlendirilmesi, finansal sektörün aracılık faaliyetinin yüksek katma değerli ve ihracata katkı sunan sektörleri desteklemesi sağlanarak dış finansmana bağımlılıktan kaynaklanan kırılğanlıkların en aza indirilmesi hedeflenmektedir.

Kamu Maliyesi

2020 yılında bir önceki yıla kıyasla *devlet toplam geliri GSYH'ya oran olarak 0,7 puan azalırken, genel devlet toplam harcamalarında 0,2 puan artışı yaşanmıştır.* 2021 yılı bütçe gelir ve harcamalarının GSYH'ya oran olarak %3,5, faiz dışı açığın ise %0,8 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Salgının olumsuz etkilerini sınırlandırmak amacıyla alınan tedbirlerin ekonomik büyüklüğünün toplamda 734,2 milyar TL olacağı tahmin edilmektedir. *Bütçe açığının gayrisafi yurt içi hasılaya oranının 2022'de %3,5, program dönemi sonunda ise %2,9 olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir.*

TEMEL AMAÇLAR

Resmî gazetenin temel amaçlar bölümünde *salgın sonrası büyüme potansiyelini artırmayı ve yüksek katma değer üretimini önceleyen Türkiye ekonomisi için, nitelikli istihdam oluşturan, enflasyon ve cari açık yaratmayan, ağırlıklı olarak yurtiçi tasarruflar ve doğrudan yabancı yatırımlarla finanse edilen, verimli alanlara yönlendirilmiş yatırımlara ve ihraca dayalı, yeşil dönüşümü dikkate alan bir yapının tesis edilmesi amaçlanmaktadır.* Özellikle Dijital dönüşüm ve yeşil dönüşüm gibi eğilimlerin dikkate alınarak uluslararası alanda rekabet gücü yüksek, üretim ve istihdam potansiyeli barındıran sektörlerin destekleneceğine vurgu yapılmakta olup küresel ticaretten alınan payın artırılması ve bu kapsamda cari işlemler dengesinde kalıcı ve sürdürülebilir iyileşmenin sağlanması hedeflenmektedir.

MAKROEKONOMİK HEDEFLER VE POLİTİKALAR

Büyüme

Fiziki, beşerî ve teknolojik altyapı güçlendirilerek, sanayide teknolojik dönüşüm sağlanacak ve daha verimli, rekabetçi bir ekonomik yapı tesis edilecektir. Büyümenin kaliteli, kapsayıcı ve sürdürülebilir olması için makroekonomik dengeleri gözetin ve yapısal reformlarla desteklenen kalkınma modeli uygulamasına devam edilecektir. *Türkiye ekonomisinin yıllık ortalama yüzde 5,3 oranında büyümesi öngörülmektedir.*

Yeşil Dönüşüm

Program döneminde küresel değer zinciriyle bütünleşme ve daha fazla uluslararası yatırım



çekme süreci, iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde Yeşil Mutabakat Eylem Planında yer alan hedef ve eylemler de dikkate alınarak şekillenecektir. Buna göre **yeşil dönüşüm, döngüsel ekonomi, geri dönüşüm teknolojileri, yeşil üretime yönelik Ar-Ge çalışmaları, çevre dostu üretime yönelik yatırımlar desteklenerek, yeşil OSB ile yeşil endüstri bölgesi sertifikasyon sistemi tamamlanacaktır.** Sıfır atık uygulamaları hanehalkını da kapsayacak şekilde yaygınlaştırılarak üretimde atık ithalatının azaltılmasına yönelik tedbirler alınacak, **finansman alanında yeşil tahvil ve sukuk ihraçları teşvik edilecek, finansal sektörün düzenleyici çerçevesi sanayinin yeşil dönüşümünü kolaylaştıracak şekilde geliştirilecektir.**

İstihdam

Dijitalleşme ve yeşil dönüşüm alanları başta olmak üzere geleceğin işlerine ve becerilere yönelik, sektörel dönüşümler doğrultusunda mevcut ve yeni istihdam durumu çalışmaları yapılacaktır. **Eğitim-istihdam-üretim ilişkisini güçlendirerek ve Mesleki Eğitim Merkezlerini yaygınlaştırarak eğitim sektör işbirliklerinin artırılması, mesleki eğitim programlarının dijital ekonominin değişen gereklerine cevap verecek şekilde uyumlaştırılması sağlanacaktır. İş sağlığı ve güvenliği mevzuatı, çalışma hayatında ortaya çıkan ihtiyaçları karşılayacak düzeyde güncellenerek rehberler ve yeni teknolojiler aracılığıyla her büyüklükteki işyerine uygulanabilirliği sağlanacaktır.** Kadınların ekonomik hayata etkin katılımını teminen, iş kurma

ve geliştirme süreçlerinin desteklenmesi çalışmaları sürdürülecektir. **Girişimcilerin aktif iş gücü programları içindeki payı artırılacak** ve danışmanlık hizmeti dijital imkanlardan faydalanılarak geliştirilecektir.

Fiyat İstikrarı, Finansal İstikrar ve Ödemeler Dengesi

Yönetilen ve yönlendirilen fiyatlar, ilgili yılın enflasyon tahminiyle uyumlu olarak belirlenerek enflasyon ataleti azaltılacaktır. Enerji piyasaları başta olmak üzere şeffaflık ve rekabet odaklı uygulamalar yaygınlaştırılacaktır. Petrol ve doğal gaz kaynağı aramaları hızlandırılarak sürdürülecektir. Yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretimi artırılacak, endüstriyel işletmelerin enerji verimliliklerinin artırılması desteklenecektir.

Katılım finans düzenlemelerinin hayata geçirilmesi ve banka dışı mali kuruluşların faaliyetlerine yönelik yasal altyapı geliştirilerek, bu sektörlerdeki kuruluşların finansal sistemdeki paylarının artırılması için gereken çalışmalar yapılacaktır. **Avrupa Yeşil Mutabakatına uyum kapsamında, yeşil bankacılık uygulamalarının geliştirilmesi için strateji oluşturma, kurumsal yapılanma, risk yönetimi, raporlama ve kamuoyuna açıklama alanlarında rehberler hazırlanacaktır.**

İç borçlanmada sabit getirili ve TL cinsi enstrümanlara ağırlık verilerek döviz cinsi borçlanmanın payı azaltılacaktır. Tahvil Garanti Fonu oluşturulacak ve bu suretle reel sektör şirketlerinin tahvil ihraçları kolaylaştırılacaktır.

Tablo: Temel Ekonomik Büyüklükler

	2020	2021 (GT)	2022 (P)	2023 (P)	2024 (P)
BÜYÜME					
GSYH (Milyar TL, Cari Fiyatlarla)	5.047	6.648	7.880	9.041	10.287
GSYH (Milyar Dolar, Cari Fiyatlarla)	717	801	850	925	1.002
Kişi Başına Gelir (GSYH, Dolar)	8.597	9.489	9.947	10.703	11.465
GSYH Büyümesi (1)	1,8	9,0	5,0	5,5	5,5
Toplam Tüketim (1)	3,0	6,9	4,0	4,3	4,5
Kamu(2)	0,3	2,6	0,3	2,3	2,5
Özel(2)	3,5	7,6	4,5	4,6	4,8
Toplam Sabit Sermaye Yatırımı (1)	7,2	9,0	5,4	6,5	7,0
Kamu(2)	-2,5	9,3	3,2	1,8	-5,3
Özel(2)	8,5	9,0	5,6	7,0	8,3
Toplam Yurtiçi Tasarruf / GSYH	26,9	27,4	28,3	29,2	29,7
Kamu	-1,0	-0,7	-0,6	-0,5	0,1
Özel	27,8	28,1	28,9	29,7	29,6
Toplam Tasarruf -Yatırım Farkı / GSYH (3)	-5,0	-2,6	-2,2	-1,2	-0,7
Kamu	-4,1	-4,0	-4,0	-3,8	-2,8
Özel	-0,9	1,4	1,8	2,6	2,1
Toplam Nihai Yurtiçi Talep (1)	4,1	7,5	4,3	4,9	5,2
Net İhracatın Büyümeye Katkısı	-5,3	3,4	1,1	0,6	0,5
İSTİHDAM					
Nüfus (Yıl Ortası, Bin Kişi)	83.385	84.405	85.410	86.409	87.396
İşgücüne Katılma Oranı (%)	49,3	51,4	52,4	53,0	53,6
İstihdam Düzeyi (Bin Kişi)	26.812	28.641	29.918	31.036	32.152
İstihdam Oranı (%)	42,8	44,9	46,1	46,9	47,8
İşsizlik Oranı (%)	13,2	12,6	12,0	11,4	10,9
DIŞ TİCARET (GTS)					
İhracat (GTS tanımlı, fob) (Milyar Dolar) (4)	169,6	211,0	230,9	242,0	255,0
İthalat (GTS tanımlı, cif) (Milyar Dolar) (4)	219,5	258,0	282,7	294,0	309,0
Ham Petrol Fiyatı -Brent (Dolar/Varil)	41,4	68,7	68,3	65,1	61,8
Enerji İthalatı (Milyar Dolar)	28,9	40,6	42,5	43,0	43,6
Dış Ticaret Dengesi (GTS tanımlı, Milyar Dolar) (4)	-49,9	-47,0	-51,8	-52,0	-54,0
Dış Ticaret Hacmi / GSYH (%) (4)	54,3	58,6	60,4	58,0	56,3
Seyahat Gelirleri (Milyar Dolar) 10,2 17,0 25,0 30,0 33,0 Cari İşlemler Dengesi (Milyar Dolar) -37,3 -21,0 -18,6 -13,5 -10,0 Cari İşlemler Dengesi / GSYH (%) -5,2 -2,6 -2,2 -1,5 -1,0 Altın Hariç Cari İşlemler Dengesi (Milyar Dolar) -14,9 -17,9 -12,0 -6,5 -3,0 Altın Hariç Cari İşlemler Dengesi / GSYH (%) -2,1 -2,2 -1,4 -0,7 -0,3					
ENFLASYON					
GSYH Deflatör Artışı, % Değişme TÜFE Yıl Sonu, % Değişme	14,8 14,6	20,9 16,2	12,9 9,8	8,8 8,0	7,9 7,6

Not: GT: Gerçekleşme Tahmini P: Program (1) Zincirlenmiş hacim endeksi yüzde değişim (2) Kamu ve özel ayırımında tüketim ve yatırım verileri Strateji ve Bütçe Başkanlığı hesaplamalarıdır. (3) Toplam tasarruf-yatırım farkı ile cari açık arasındaki fark, milli gelir hesaplamalarında ihracat ve ithalat ağırlıklı döviz kuru kullanılmasından kaynaklanmaktadır. (4) TÜİK tarafından yayımlanan Genel Ticaret Sistemi (GTS) ile uyumlu dış ticaret istatistiklerini göstermektedir.



Elder

Adres : Mustafa Kemal Mah. Eskişehir Yolu 9. km No: 266 Tepe Prime A Blok 3. Kat, D: 37-38 Çankaya / Ankara
Telefon : +90 312 285 11 35 – 36
Faks : +90 312 285 11 26
E-posta : info@elder.org.tr

www.elder.org.tr



Elderbilgi



ELDER